

# Scenograf

265106

Inna nazwa zawodu: nie występują

## **Zadania i czynności**

Celem pracy scenografa jest opracowanie projektu oprawy plastycznej (dekoracji, kostiumów, rekwizytów) dla teatru, filmu, telewizji lub na estradę w porozumieniu z reżyserem. Scenograf przy pracy nad koncepcją plastyczną musi uwzględnićmyśl przewodnią reżysera. By przełożyć na język plastyczny idee reżyserskie, scenograf powinien dokładnie wraz z reżyserem zanalizować tekst, zinterpretować go, poznać interpretację reżysera i jego wymagania wobec oprawy plastycznej. Ułatwieniem jest tu uczestniczenie w próbach, na których reżyser wyjaśnia swoje rozumienie tekstu wystawianej sztuki lub realizowanego scenariusza. Dopiero wtedy scenograf może podjąć pracę nad tworzeniem projektów dekoracji, kostiumów i rekwizytów.

Mimo podziału na scenografów filmowych, telewizyjnych, teatralnych i estradowych procedura tworzenia oprawy scenograficznej jest podobna. Dlatego w tym zawodzie nie ma specjalizacji - często scenograf teatralny pracuje w filmie, a telewizyjny konstruuje dekoracje na estradę.

Scenograf przygotowując dekoracje do inscenizacji sztuki lub filmu (niekoniecznie historycznych) zanim zacznie szkicować projekty wyszukuje materiał ikonograficzny, np. ryciny lub obrazy pochodzące z interesującego go okresu, analizuje go i wykorzystuje przy tworzeniu szkiców. Po uzgodnieniu z reżyserem ostatecznej ogólnej wizji plastycznej scenograf przystępuje do tworzenia szczegółowych rysunków technicznych (np. dekoracji, rozplanowania podestów na scenie itp.). Rysunki przedstawia dyrektorowi teatru, od którego musi uzyskać zgodę na ich realizację. Od ich dokładności zależy precyzja realizacji projektów przez personel techniczny teatru, telewizji, bądź wytwórni filmowej. Scenograf ma za zadanie kontrolować tempo i dokładność prac w pracowni modelarskiej, ślusarskiej, stolarskiej i innych. Uczestniczy on w zakupie materiałów, z których wykonuje się projekty i sprawdza je. Wraz z kierownikiem technicznym opracowuje szczegóły konstrukcji dekoracji (np. poszerza je lub zmniejsza). Stale pozostaje w kontakcie z reżyserem, uzgadnia z nim ewentualne zmiany w kostiumach, rekwizytach itp.

Scenograf filmowy jeździ w teren, poznaje, wybiera i przedstawia reżyserowi propozycje lokalizacji plenerowego planu zdjęciowego. Współpracuje również z reżyserem światła, wraz z nim ustawia najkorzystniejsze światło, tzn. wydobywające ze scenografii jej najważniejsze elementy.

Obecnie coraz częściej zdarza się opracowywanie scenografii komputerowej wykorzystywanej przeważnie w telewizji i filmie przy współpracy grafików komputerowych. Nie istnieje ona w rzeczywistości, a jedynie w pamięci komputera. W scenografię taką można jednak wprowadzać realne osoby. Do pracy takiej wymagana jest od scenografa przynajmniej podstawowa znajomość technik komputerowych.

## **Środowisko pracy**

### **materiałne środowisko pracy**

Scenograf w zależności od otrzymanego zlecenia pracuje w budynku teatralnym, hali filmowej, studiu telewizyjnym lub na wolnym powietrzu. Większość czasu spędza jednak w domu - szkicując projekty i w bibliotekach - przygotowując materiał ikonograficzny. W przypadku pracy w telewizji, filmie lub teatrze narażony jest na działanie silnego, oślepiającego światła reflektorów. Podczas pracy w plenerze musi być na planie bez względu na pogodę, by pilnować odpowiedniego rozmieszczenia dekoracji, kontrolować ich stan itp.

### **warunki społeczne**

W początkowej fazie swej pracy, tzn. podczas przygotowywania się do tworzenia projektów, scenograf pozostaje w ścisłym kontakcie jedynie z reżyserem. Konsultuje z nim wszelkie pomysły oprawy plastycznej, zapoznaje z własną wizją realizacji scenicznej reżysera. Gdy projekty oddane są do realizacji, scenograf staje się odpowiedzialny za pracę pracowni technicznych, dostarczenie im odpowiednich materiałów, dba o zgodność wykonanych dekoracji z projektami. Współpracuje z krawcami, rekwizytorem, stolarzami wykonującymi dekoracje, kierownikiem technicznym realizującym zamówienia materiałowe. Ze współpracownikami porozumiewa się głównie za pomocą rysunków technicznych, dlatego tak ważne jest ich precyzyjne wykonanie. Częste konflikty wywołane są stresującą sytuacją odpowiedzialności za całość oprawy scenicznej kontrolą nad ogromnym zespołem ludzi realizujących pomysły scenografa.

Scenograf musi też pozostawać w stałym kontakcie z choreografem, kompozytorem i aktorami, by scenografia stała się integralną częścią spektaklu współgrającą z ruchem scenicznym, grą aktorską i muzyką.

### **warunki organizacyjne**

Praca scenografa trwa od 3 do 9 godzin dziennie. Czas pracy podczas przygotowywania projektów w domu ustala sam twórca. W trakcie ich realizacji godziny pracy uzależnione są od grafiku prób, pogody (w przypadku scenografa filmowego i estradowego, także teatralnego, jeśli tworzy spektakl plenerowy). Od scenografa wymagana jest dyspozycyjność także w dni ustawowo wolne od pracy.

Scenograf nie pracuje wyłącznie w budynku teatralnym lub domu. Początkowo scenograf, po zapoznaniu się z interpretacją tekstu dokonaną przez reżysera, pracuje sam zdobywając wiedzę o dramacie, jego historii, o epoce ? w przypadku sztuki historycznej. Interpretuje samodzielnie, tworzy projekty odpowiednie do swej interpretacji. W momencie, gdy są one gotowe uzgadnia poprawki z reżyserem.

Wcielanie projektów w życie wymaga zespołowego wysiłku pracowników technicznych. Wraz z kierownikiem technicznym dokonuje zakupów materiałów niezbędnych do przygotowania dekoracji, takich jak tkaniny, farby, kleje itp. Czasem, choć rzadko, w poszukiwaniu odpowiedniego materiału zmuszony jest do wyjazdu poza granice miasta (z wyjazdami łączy się również praca w plenerze). Współpraca z reżyserem nie niesie ze sobą zależności organizacyjnych. Scenograf podlega zatrudniającemu go zleceniodawcy wykonania dzieła (np. dyrektorowi w teatrze). Zleceniodawca wyznacza jedynie cele pracy scenografa, nie kontroluje zaś jej przebiegu. Reżyser i kierownik techniczny mają bezpośredni wgląd w realizowane pod nadzorem scenografa projekty.

Scenograf pełni funkcje kierownika w stosunku do pracowników technicznych i jest

odpowiedzialny za terminowe i precyzyjne wykonanie kostiumów, rekwizytów itp.

## **Wymagania psychologiczne**

Umiejętność przekazywania idei, wypowiedziana przemyśleń nie za pomocą słów, lecz obrazów przez projekt, rysunek i oprawę plastyczną jest niezbędna w pracy scenografa. W porozumiewaniu się z ludźmi (współpracownikami i widzami) wykorzystuje on przede wszystkim język plastyki. Wynik jego pracy zależy od dokładnego i cierpliwego wykonania projektów, makiet, rysunków technicznych wraz z opisami. Niezbędna jest wyobraźnia i umiejętność twórczego myślenia. Scenograf staje bowiem przed problemem, w jaki sposób oddać w elementach dekoracji i kostiumów to, co uzgodnił z reżyserem. By dobrze współpracować powinien posiadać zbliżoną do reżyserskiej wiedzę. Zmusza to scenografa do nieustannego pogłębiania i poszerzania swoich zainteresowań w różnych dziedzinach - rzeźbie, malarstwie, grafice, ale i literaturze, muzyce i choreografii.

Scenografa cechować powinna samokontrola, odporność na stres i konflikty z ludźmi, które wynikają z kierowania dużą grupą ludzi i poczucia odpowiedzialności za ich pracę. Praca w grupie wiąże się z umiejętnością nawiązywania kontaktów, współdziałania zarówno z pracownikami technicznymi, jak i reżyserem, aktorami. Również tempo pracy (w szczególności w filmie i telewizji) może wywoływać stresy. Umiejętność szybkiego tempa pracy z pewnością ułatwia scenografowi uporanie się z ogromną ilością projektów. Niezbędna do szybkiego i dokładnego wykonania projektów jest łatwość porozumiewania się z ludźmi i motywowania ich do pracy. Główną cechą scenografa jako artysty powinna być niezależność, samodzielność i umiejętność obrony swej koncepcji plastycznej (podporządkowanej oczywiście całościowej wizji przedstawienia) w trakcie rozmów konsultacji z reżyserem.

## **Wymagania fizyczne i zdrowotne**

Praca scenografa zaliczana jest do średnio ciężkich. Wymaga wytrzymałości organizmu na długotrwały wysiłek - scenograf musi wraz z reżyserem i pracownikami technicznymi na długo przed rozpoczęciem próby ustawić dekoracje. Powinien cechować się dobrym wzrokiem koniecznym przy tworzeniu projektów. Niezbędna jest umiejętność rozróżniania barw przy tworzeniu kolorystycznych projektów kostiumów oraz sprawność rąk przy tworzeniu makiet. Z pracy i kształcenia zawodowego wykluczeni są daltoniści oraz osoby z bardzo dużymi, trudnymi do skorygowania wadami wzroku. Niepełnosprawni na wózkach inwalidzkich nie są wykluczeni z możliwości wykonywania zawodu, jednak ich kontrola nad całością wykonywanych prac zmniejsza się, gdyż scenograf zmuszony jest do przemieszczania się (dokonywania zakupów itp.). Teatry polskie, studia telewizyjne i filmowe nie są przystosowane do potrzeb niepełnosprawnych.

## **Warunki podjęcia pracy w zawodzie**

Na praktykę w teatrze, filmie na stanowisko scenografa przyjmowani są studenci uczelni plastycznych z wykształceniem średnim. Jednak przy zatrudnianiu preferowane jest wykształcenie wyższe. Nie jest wymagane skończenie określonej uczelni, choć kierunek studiów powinien być związany z projektowaniem i plastyką (np. architektura, architektura wnętrz itp.). Specjalizację scenograficzną można ukończyć w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych, ul. Krakowskie Przedmieście 5, tel. 26 62 51.

## **Możliwości awansu w hierarchii zawodowej**

Scenograf nie ma formalnej możliwości awansu (jedynie asystent scenografa może zostać scenografem). Wysoką pozycję zawodową zdobywa poprzez zyskanie uznania środowiska teatralnego.

## **Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych**

W zasadzie osoby starsze, do 50 roku życia mogą podjąć pracę w zawodzie scenografa. Warunkiem jest wcześniejszy rozwój kariery plastycznej lub związanej z plastyczną (np. architektonicznej). Osoby nie posiadające uprzedniego wykształcenia plastycznego nie mogą zostać zaangażowane.

## **Możliwości zatrudnienia**

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

### **Zawody pokrewne**

reżyser filmowy

reżyser teatralny

artysta plastyk

## **Polecana literatura**

Bablet D. Rewolucje sceniczne XX wieku. Warszawa, PIW 1980.

Polska plastyka teatralna, pod red. B. Osterloff. Warszawa, Instytut Sztuki PAN 1991.

Pronaszko A. Zapiski scenografa. Warszawa, WAiF 1976.